

Abstract

THE RESULTS OF EXPERIMENTAL RESEARCHES OF THE WORKING UNITES OF THE MACHINE FOR APPLYING ORGANIC FERTILIZERS

S. Geruk, V. Borovskiy, S. Khomenko, S. Sakhnjuk

The results of experimental researches of the working unites of the machine for applying solid organic fertilizers have been presented and their rational parameters have been established.

УДК 621.665.35.022

МОДЕЛЮВАННЯ ДИНАМІЧНИХ РЕЖИМІВ РОБОТИ СИСТЕМИ ЗВОЛОЖЕННЯ ПОВІТРЯ І АВТОМАТИЗАЦІЯ КЕРУВАННЯ НИМИ

Котов Б.І., д.т.н., проф., Грищенко В.О., асист.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

В статті розглянута математична модель процесу зволоження повітря паром при холодильній обробці продуктів та структура системи керування.

Вступ. При зберіганні плодоовочевої продукції в замкненому об'ємі камер в умовах штучного охолодження відносна вологість повітря зменшується за рахунок зовнішніх теплопритоків і тепловиділень продукцією. Видалення надлишків теплоти пов'язано з конденсацією вологи на поверхні повітроохолоджувачів, де охолоджується циркулююче повітря. При цьому зменшується вологовміст повітря і відповідно його вологість.

Зменшення відносної вологості повітря з одночасним підвищенням температури приводить до збільшення усушки продукту (втрата маси) та втрат від загнивання і псування через плісняву [1].

Сутність проблеми. Кондиціонування повітря тобто автоматичне підтримання в холодильних камерах оптимальних параметрів температури і вологості є досить ефективним способом збереження якості плодоовочевої продукції.

При зберіганні охолоджених продуктів температура в камерах приймається близькою до 0°C в залежності від виду продукції та регулюється з точністю $\pm 0,5^\circ\text{C}$. Вологість повітря регламентується в більш широких межах 80-95%. Але за умов мінімізації загальних втрат продукції в процесі зберігання [2] існує оптимум значення вологості 88-92% (при низьких значеннях вологості збільшуються втрати від усушки, а при більшій – втрати від загнивання). Рекомендуєма точність підтримання відносної вологості в холодильних камерах $\pm 2-2,5\%$ [1, 3].

З множини відомих способів зволоження повітря в холодильних камерах використовують тільки домішування перегрітої пари [4, 7] та тонке розпилювання ($\delta=20-50$ мкм) води [8]. Зволоження подачею пари, яка швидко поглинається повітрям технологічно вигідне, але енергозатратне (1 кг пари

збільшує на 2257 кДж навантаження на холодильну установку). Зволоження розпилюванню водою вимагає підвищених витрат 1,25 л на кожні 4190 кДж/год холодопродуктивності машини [3].

Виходячи з умов мінімізації споживання матеріало-енергоресурсів. Необхідно як можна точніше регулювати вологість повітря, що може забезпечити тільки автоматичне регулювання.

При зволоженні повітря паром використовують електропарогенератори з відкритою поверхнею випаровування [6,7] та парогенератори-кипятильники [1,3] з елементним та інфрачервоним нагрівом води. Але їх динамічні властивості не досліджено. Для розрахунків перехідних режимів і керування продуктивністю зволожувача та вологістю повітря необхідно розробити математичну модель процесу зволоження повітря паром.

Аналіз останніх публікацій. Вирішенню питань зволоження повітря, тепло- і масообміну між рідиною (паром) і газовими фазами і енергетики зволожуючих пристроїв присвячені роботи Волкінда І.Л., Драганова Б.Х., Василюва П.А., Акменса П.Ю., Луговського А.Ф., Гоголина О.А., Цгенмана М.М., Кримінського О.І., Нестеренко О.В. та інш. В цих роботах висвітлені питання статички процесів взаємодії повітря з паром, методів інтенсифікації. Динамічні характеристики зволожувачів повітря визначено тільки для зрошувальних камер [4]. Перехідні процеси в парозволожувачах і камерах зволоження з відкритою поверхнею та питання їх автоматизації досліджені недостатньо.

Мета роботи. Розробити математичну модель динамічних характеристик парозволожувачів повітря і на її основі вдосконалити систему регулювання вологості.

Результати досліджень. З точки зору математичного опису парозволожувач повітря, як об'єкт автоматичного регулювання вологості в умовах низьких температур, являє собою складну багатопараметричну систему з чотирма вхідними і трьома вихідними параметрами (рис. 1).

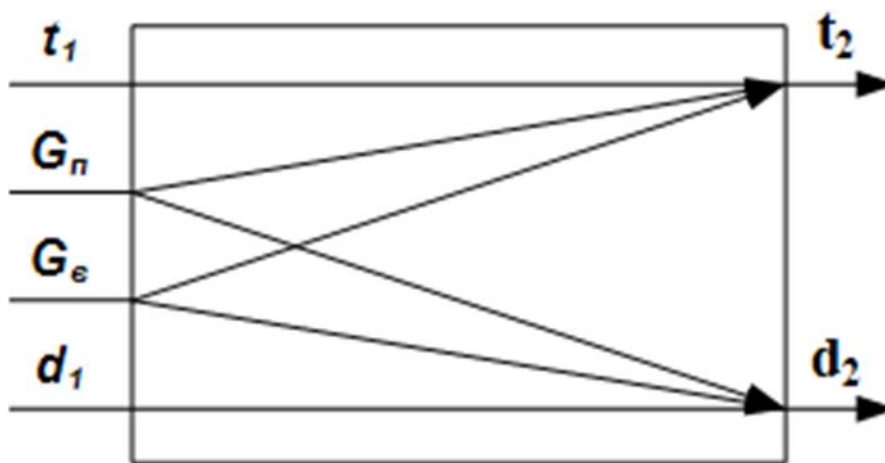

Рис. 1. – Інформаційна модель парозволожувача

При виведенні рівнянь для опису динамічних властивостей об'єкта прийнято такі припущення:

- зволожувач розглядається як проточний апарат ідеального змішування;
- втрати теплоти в оточуюче середовище не враховуються;
- фізичні властивості робочих (взаємодіючих) середовищ пари-повітря умовно прийняті постійними в часі та незалежними від температури.

Математична модель зволожувача отримана на основі теплового і матеріального балансу у вигляді рівнянь динаміки змінення температури і вологовмісту повітря на виході із апарата ($t_2(\tau)$, $d_2(\tau)$).

З урахуванням прийнятих припущень система рівнянь математичного опису нестационарного режимів парозволожувача може бути записана у такому вигляді:

$$m_v \frac{dI_2}{d\tau} = G_n i_n - G_v (I_2 - I_1), \quad (1)$$

$$m_v \frac{dd_2}{d\tau} = G_n 10^3 - G_v (d_2 - d_1), \quad (2)$$

де: I_2, d_2 - питома ентальпія і вологовміст повітря на виході і парозволожувача, відповідно в кДж/кг та г/кг_{сп};
 m_v - маса повітря (сухого) в об'ємі зволожувача, кг;
 G_n, G_v - витрати водяної пари і повітря, кг/сек.;

$$i_n - \text{ентальпія водяної пари } i_n = \frac{I_2 - I_1}{d_2 - d_1} 10^3;$$

I_1, d_1 питома ентальпія і вологовміст повітря на вході в парозволожувач, відповідно в кДж/кг та г/кг_{сп}.

Ентальпія перегрітої водяної пари у ненасиченому вологовому повітрі [3]:

$$i'_n = 2500 + 1,86t_n, \quad (3)$$

де: t_n - температура пари, °С.

Система рівнянь (1)-(2) не є взаємопов'язаною і не враховує перехресні зв'язки, які можна визначити розкриваючи значення $i(t, d)$ за відомою формулою:

$$i = c_p t + d(1,86t + 2500)10^{-3}. \quad (4)$$

В діапазоні незначних змінень параметрів t, d (-2...+2°С, 2.5...3.6г/кг_{сп}) вираз (4) можна спростити:

$$i(\tau) = c_p t_v(\tau) + r_0 d_v(\tau)10^{-3}, \quad (5)$$

де: c_p - питома теплоємність повітря, кДж/(кг·К);
 r_0 - питома теплота пароутворення, кДж/кг.

Для визначення взаємозв'язку $t_2 \rightarrow d_1 \rightarrow G_n$ розв'яжемо рівняння (1)-(2)

для сталого режиму ($\frac{di_2}{d\tau} = \frac{dd_2}{d\tau} = 0$) з урахуванням (5). Отримаємо залежність:

$$t_2 = \frac{G_n}{G_v} \left(\frac{i_n}{a} - \frac{b}{a} 10^3 \right) + t_1. \quad (6)$$

Таким чином визначено, що величина температури повітря на виході паро-зволожувача від вологовмісту повітря не залежить.

Диференціюючи рівняння (5) за часом і розв'язуючи його відносно $\frac{dt_2(\tau)}{d\tau}$ сумісно з рівнянням (2) будемо мати диференціальне рівняння, яке визначає перехідний процес змінення температури повітря при додаванні в нього водяної пари:

$$\frac{dt_2(\tau)}{d\tau} = \frac{G_n(\tau)}{m_v c_p} (i_n - r_0) - \frac{G_v}{m_v} t_2(\tau) - \frac{G_v}{m_v} t_1; \quad (7)$$

або

$$\frac{m_v}{G_v(\tau)} \frac{dt_2(\tau)}{d\tau} + t_2(\tau) = \frac{G_n(\tau)}{G_v(\tau)} (i_n - r_0) + t_1. \quad (8)$$

Розв'язком рівнянь (2) і (7) при початкових умовах: $d_2(\tau)|_{\tau=0} = d_{20}$, $t_2(\tau)|_{\tau=0} = t_{20}$ отримані перехідні характеристики паразволожувача:

$$d_2(\tau) = A - (A - d_{20}) e^{\frac{-\tau}{T}}, \quad (9)$$

$$t_2(\tau) = B - (B - t_{20}) e^{\frac{-\tau}{T}}, \quad (10)$$

де: $A = \frac{G_n}{G_v} 10^3 + d_1;$

$$T = \frac{m_v}{G_v};$$

$$B = \frac{G_n}{G_v} (i_n - r_0) + t_1.$$

Після перетворення рівнянь (2) і (6) за Лапласом з урахуванням апроксимації $\left(\frac{10^3}{G_v} = a_1 - b_1 G_v \right)$ отримані передаточні функції по каналах управління і збурення:

$$W_1(p) = \frac{t_2(p)}{G_n(p)} = \frac{k_1}{Tp + 1}; \quad k_1 = a_1 (i_n - r_0);$$

$$\begin{aligned}
W_2(p) &= \frac{t_2(p)}{G_v(p)} = \frac{k_2}{Tp+1}; \quad k_2 = -G_n b_1 (i_n - r_0); \\
W_3(p) &= \frac{t_2(p)}{t_1(p)} = \frac{1}{Tp+1}; \\
W_4(p) &= \frac{d_2(p)}{G_n(p)} = \frac{k_4}{Tp+1}; \quad k_4 = a_1; \\
W_5(p) &= \frac{d_2(p)}{G_v(p)} = \frac{k_5}{Tp+1}; \quad k_5 = -G_n b_1; \\
W_6(p) &= \frac{d_2(p)}{d_1(p)} = \frac{1}{Tp+1}.
\end{aligned} \tag{11}$$

Регулюючим параметром об'єкта є витрати пари $G_n(\tau)$. Величини $t_1(\tau), d_2(\tau), G_v(\tau)$ є збуреннями викликаними нарощуванням інею на поверхні повітроохолоджувача (попередня ланка системи підготовки повітря) та відповідного зміненнями $G_v(\tau)$. Враховуючи, що за умовами технологічного регламенту відношення $\frac{G_n(\tau)}{G_v(\tau)} = const$, величину G_v можна прийняти сталою для певного режиму роботи системи (охолодження, зберігання).

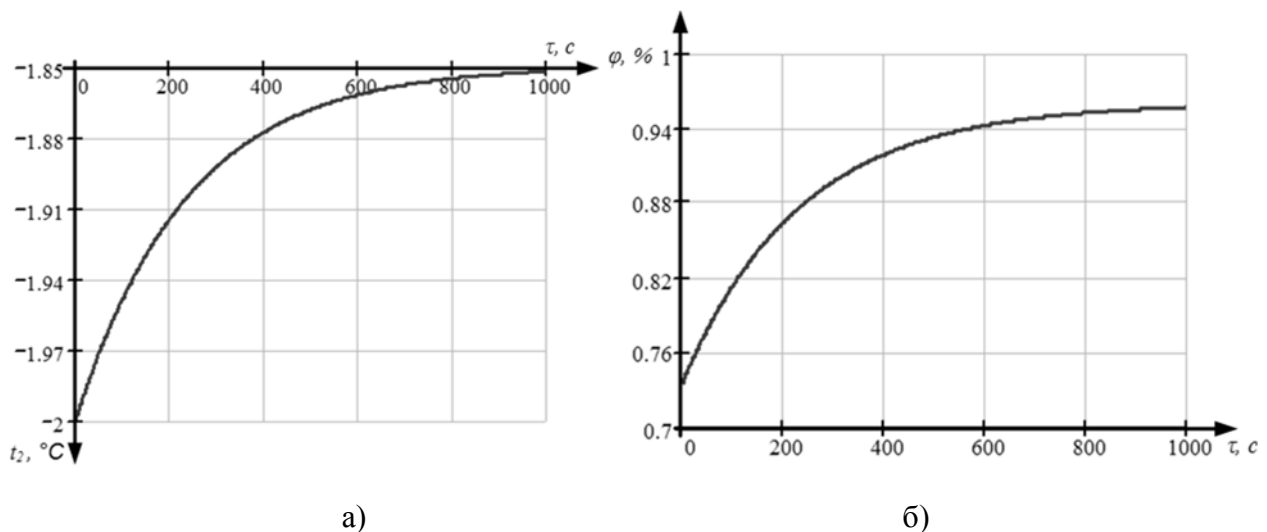

Рис. 2 – Перехідні процеси змінення температури (а), вологості (б) повітря

Подача водяної пари в паро-зволожувач відбувається від парогенератора з водяним баком із елементними електродними (електродний котел) або інфрачервоними нагрівачами.

Характеристики парогенератора випарника отримано з рівняння теплового балансу:

$$rdG_n = dP_n \tau - c_w m_w \Delta \theta_w \tag{12}$$

де: $c_w, m_w, \Delta \theta_w$ - питома теплоємність, маса і температура води у випарнику, відповідно кДж/(кг·гр), кг, °С;

P_n - електрична потужність, кВт.

Другий член правої частини рівняння (12) враховує динаміку нагрівання води до температури кипіння. Як правило паро-зволожувач (електродного та елементного типу) вмикають після доведення температури води до значення близького до кипіння, а далі пару перегрівають до температури 110-116°C на виході парогенератора.

Тому, якщо температура води нижча за 100°C на величину $\Delta\theta_w$, донагрівання можна врахувати величиною чистого запізнення:

$$\tau = \frac{c_w m_w \Delta\theta_w}{P_n}. \quad (13)$$

Тоді передаточну функцію по каналу паропродуктивність ΔG_n , потужність нагрівача ΔP_n отримаємо у вигляді:

$$W_{nc}(p) = \frac{\Delta G_n}{\Delta P_n} = k_3 e^{-\tau p}, \quad (14)$$

де: $k_3 = r_0^{-1}$.

Зволоження повітря холодильної камери шляхом подачі водяної пари, яка повністю поглинається повітрям набуло поширення в промисловості при централізованому паропостачанні.

При використанні автономних паро-зволожувачів доцільно використовувати безконтактне випаровування води із застосуванням ІЧ-випромінювачів [10].

На рис. 3 наведено структурну схему динамічної моделі парозволожувача повітря для холодильної камери плодоовочесховищ, а вирази (11) конкретизують її зміст.

Ілюстрація функціонування повної моделі парозволожувача, з двопозиційною САР з алгоритмом управління, що відповідає штатній двопозиційній САР вологістю повітря відтворена на рис. 4.

Наведені часові графіки відображають режими роботи САР вологості повітря на виході парозволожувача яка підтримується в регламентованих нормах: 88-95%.

Висновки:

1. Отримано математичну модель динамічних характеристик парозволожувача повітря, яка дозволяє аналізувати перехідні процеси при нанесені управляючих і збурюючих впливів.
2. Моделювання на ПОМ системи регулювання двопозиційної дії встановлено чисельні значення автоколивань вологості повітря на виході зволожувача, які задовольняють нормативним вимогам.

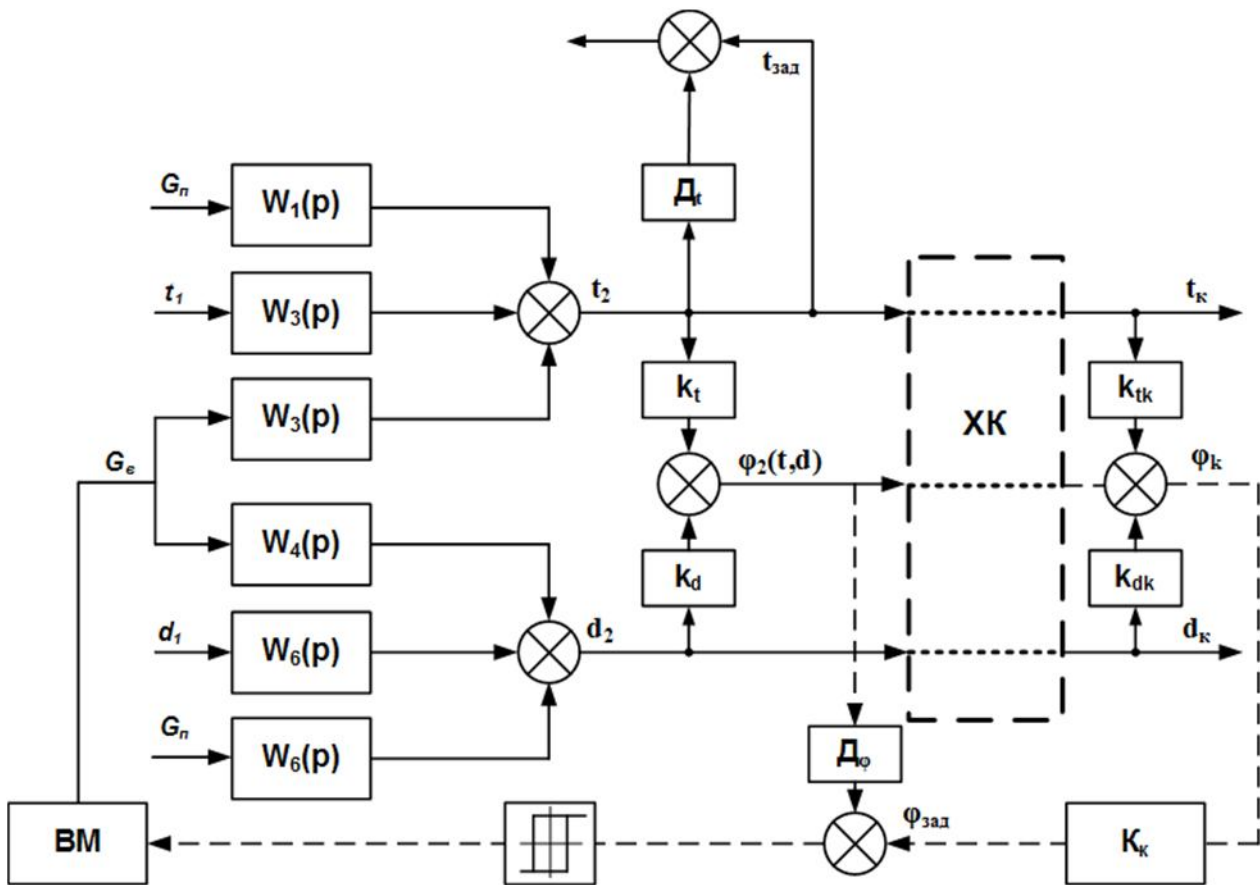

Рис. 3 – Структурна схема САР вологості повітря

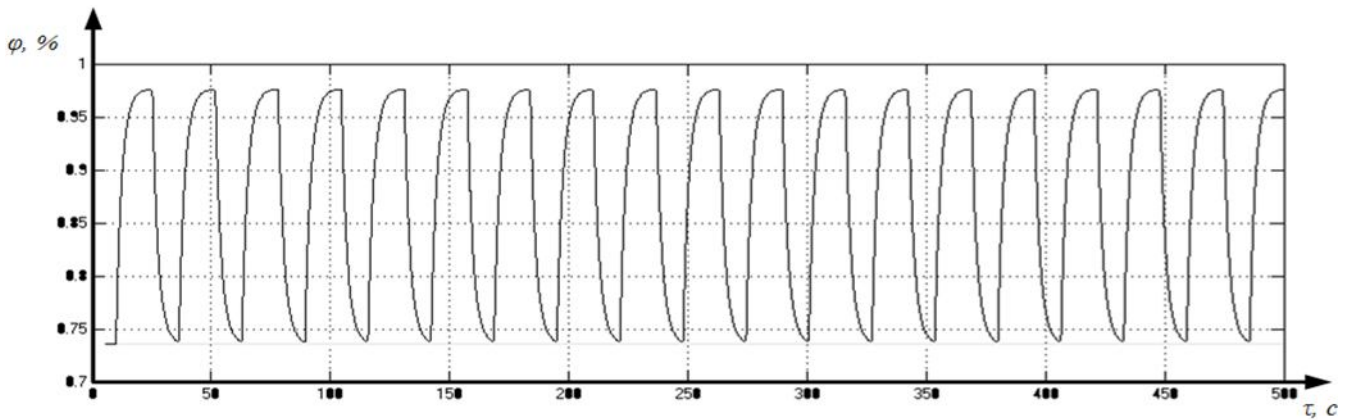

Рис. 4 – Перехідний процес роботи САР вологості повітря на виході парозволожувача

Список використаних джерел

1. Волкинд И.Л. Промышленная технология хранения картофеля, овощей и плодов. – М.: Агропромиздат, 1989. – 239 с.
2. Гоголин А.А. Кондиционирование воздуха при хранении скоропортящихся продуктов// Холодильная техника. 1970. – № 9. – С.5-9.
3. Цинман М.М., Янюк В.Я. Холодильники для фруктов. – М.:Пищевая промышленность, 1966. – 202 с.
4. Костырко К. Измерение и регулирование влажностью воздуха в помещениях. – М.: Стройиздат, 1982. – 212 с.

5. Драганов Б.Х., Василив П.А. Исследование вертикально-дискового аэрозольного увлажнителя воздуха с системой вентиляции в автоматическом режиме для плодоовощехранилищ // Вестник сельскохозяйственных наук. – 1986. – № 11. – С.78-82.
6. Крымский А.И., Манауков Г.К. Исследование процессов тепло- и массообмена в увлажнителе воздуха для холодильных камер// Холодильная техника и технология, 1988. – Вып. 47. – С. 80-85.
7. Акменс П.Ю. Увлажнение воздуха паром// Вентиляция и кондиционирование воздуха. – Рига, 1972. – №5. – С. 17-20.
8. Луговской А.В., Луганский А.Ф. Системы подачи жидкости и регулирования производительности в ультразвуковых диспергаторах// Вестник национального технического университета "ХПИ", сер. Машиностроение (Технологии в машиностроении), 2001. – Вып. 129, ч. 2. – С. 137-141.
9. Нестеренко А.В. Основы термодинамических расчетов вентиляции и кондиционирования воздуха. – М.: ВШ. 1965. – 395 с.
10. Practical Heating Technology, 2nd Edition Bill Johnson, Kevin Standiford, William Johnson. NK: Delmar, CENGAGE Learning, 2009. – 515 p.

Аннотация

МОДЕЛИРОВАНИЕ ДИНАМИЧЕСКИХ РЕЖИМОВ РАБОТЫ СИСТЕМЫ УВЛАЖНЕНИЯ ВОЗДУХА И АВТОМАТИЗАЦИЯ УПРАВЛЕНИЯ НИМИ

Котов Б.И., Грищенко В.О.

В статье рассмотрена математическая модель процесса увлажнения воздуха паром для холодильного хранения продуктов и структура системы управления

Abstract

MODELING OF DYNAMIC WORK OF SYSTEM COOLING AND AUTOMATIZATION OF THEM

B. Kotov, V. Grischenko

In article is considered mathematical model of the process of the moistening the air ferry for refrigeration keeping of the products and structure managerial system